

بررسی رابطه کمال‌گرایی و حرمت‌خود در دانش‌آموزان

پیش‌دانشگاهی

An Investigation of the Relationship Between Perfectionism and Self - Esteem in Pre-College Students

دکتر محمدعلی بشارت

دانشگاه تهران

روانشناختی شامل افسردگی، اضطراب و مشکلات شخصیتی و بین شخصی با کاهش سطح حرمت‌خود مرتبط می‌شود.

واژه‌های کلیدی: کمال‌گرایی مثبت، کمال‌گرایی منفی، حرمت‌خود، دانش‌آموز.

چکیده

در این پژوهش، رابطه کمال‌گرایی و حرمت‌خود در دانش‌آموزان بررسی شده است. هدف اصلی پژوهش، مطالعه نوع رابطه کمال‌گرایی مثبت و منفی با حرمت‌خود در دانش‌آموزان بود. یکصد و هشتاد دانش‌آموز و دیپلمه پیش‌دانشگاهی (90 دختر و 90 پسر) به تعداد مساوی از رشته‌های علوم انسانی، علوم تجربی و ریاضی در این پژوهش شرکت کردند. از آزمودنی‌ها خواسته شد مقیاس کمال‌گرایی مثبت و منفی و مقیاس حرمت‌خود کوپراسمیت را تکمیل کنند. برای تحلیل داده‌های پژوهش، از شاخصها و روشهای آماری شامل فراوانی، درصد، میانگین، انحراف معیار، تحلیل واریانس، ضرایب همبستگی و تحلیل رگرسیون استفاده شد. نتایج پژوهش نشان داد که بین کمال‌گرایی مثبت و حرمت‌خود همبستگی مثبت معنادار و بین کمال‌گرایی منفی و حرمت‌خود همبستگی منفی معنادار وجود دارد. کمال‌گرایی مثبت از طریق تقویت احساس «شایستگی شخصی» و «پذیرش خویشتن» با افزایش سطح حرمت‌خود در ارتباط قرار می‌گیرد و کمال‌گرایی منفی از طریق تضعیف احساس «شایستگی شخصی» و «پذیرش خویشتن» و نیز از طریق تشکیل یا تشدید اختلالاتی

Mohammad Ali Besharat, Ph.D.

Tehran University

Abstract

This study examines the relationship between perfectionism and self-esteem in a group of pre-college students. An equal number of male and female participants (180 boys and girls) were asked to complete the Farsi version of the Positive and Negative Perfectionism Scale (FPANPS) and the CooperSmith Self-Esteem Inventory (CSEI). Results revealed that positive perfectionism and self-esteem were positively correlated whereas the correlation between negative perfectionism and self-esteem was found to be negative. It is concluded here that positive perfectionism increases the level of self-esteem through the enhancement of self-competence and self-acceptance whereas negative perfectionism decreases the level of self-esteem through reducing self-competence and self-acceptance, as well as developing or intensifying psychological disorders such

Key words: positive perfectionism, negative perfectionism, self-esteem, student.

Correspondence concerning this article should be addressed to Mohammad A. Besharat. Department of

مقدمه

کمال‌گرایی^۱ را در اصل به عنوان تمایل پایدار فرد به وضع معیارهای کامل و دست‌نیافتنی و تلاش برای تحقق آنها (برنز، ۱۹۸۰) که با خود ارزشیابی‌های انتقادی از عملکرد شخصی همراه است (فروست، مارتن، لهارت و روزنبلت، ۱۹۹۰) تعریف کرده‌اند. هماچک (۱۹۷۸) با متمایز کردن کمال‌گرایی بهنجار و نوروتیک، معتقد است که کمال‌گرایی بهنجار از تلاش و رقابت برای برتری و کمال لذت می‌برد و در عین حال محدودیتهای شخصی را به رسمیت می‌شناسد؛ و کمال‌گرایی نوروتیک، به دلیل انتظاراتی غیرواقع‌بینانه، هرگز از عملکرد خود خشنود نمی‌شود.

نتایج پژوهشهای مربوط به کمال‌گرایی (پارکر، ۱۹۹۷؛ تری - شورت، اوئنز، اسلد و دیویی، ۱۹۹۵؛ دیویس، ۱۹۹۷؛

فروست، هیمبرگ، هلت، ماتیا و نیوبایر، ۱۹۹۳؛ هماچک، ۱۹۷۸)، آثار مثبت و منفی کمال‌گرایی را بر افکار، عواطف و رفتارها تأیید کرده‌اند. بلت (۱۹۹۵) معتقد است که کمال‌گراهای سازشنا یافته (نوروتیک) به شدت از شکست اجتناب می‌کنند و در برابر احتمال انتقادگری دیگران آسیب‌پذیرند. این گروه از کمال‌گراها، حوزه‌های مختلف فعالیت و روابط اجتماعی را تهدیدکننده، تحمیلی و ناهمایتگر تلقی می‌کنند.

برعکس، کمال‌گراهای بهنجار در عین حال که استانداردهای شخصی بالایی برای خود وضع می‌کنند، می‌توانند محدودیتهای شخصی و محیطی را بپذیرند (بلت، ۱۹۹۵) و خود را موفق بدانند؛ حتی اگر استانداردهای شخصی آنها کاملاً محقق نشود (هماچک، ۱۹۷۸). این گروه از کمال‌گراها، برحسب توانمندی پذیرش محدودیتهای شخصی و موانع محیطی، در تلاش برای

1. perfectionism

می‌دهند. حرمت‌خود همچنين با کنجکاوِي در مورد خود و محیط، احساس کفایت و شایستگی و نگرش مثبت به خود همبستگی دارد (فرانکن، 1995). بعضی از محققان، خویش‌پذیری^۲ (خودباوری) و نگرش فرد در مورد سطح شایستگی شخصی^۳ را تعیین‌کننده حرمت‌خود دانسته‌اند (سونستروم و مورگان، 1989؛ سونستروم، هارلو، جما و اوسبورن، 1991). بر این اساس، پیش‌بینی می‌شود که احساس شایستگی در زمینه‌ای خاص، صرف‌نظر از موفقیت یا شکست، به افزایش ارزش و احترام شخصی و در نتیجه بالارفتن سطح حرمت‌خود در آن زمینه بیانجامد (سونستروم و مورگان، 1989؛ سونستروم، هارلو، جما و آسبورن، 1991). درباره رابطه کمال‌گرایی و حرمت‌خود یافته‌های پژوهشی نشان داده‌اند که کمال‌گرایی بهنجار با حرمت‌خود بالاتر و کمال‌گرایی نوروتیک با حرمت‌خود پایین‌تر همبستگی دارد (اسلنی، رایس، موبلی، تریپی و اشپی، 2001؛ بلت، 1995؛ برنز، 1980؛ پارکر، 1997؛ رایس، اشپی و اسلنی، 1998؛ هماچک، 1978). در دسته‌ای از پژوهشها

موفقیت و تحقق اهدافشان، بیشتر می‌توانند احساس رضایت را تجربه کنند (بلت، 1995). آثار گسترده کمال‌گرایی در دو بعد مثبت و منفی بر رفتار تحصیلی، افکار، احساسها و رفتارهای شخصی و اجتماعی دانش‌آموزان، مطالعه این سازه را از اهمیت مضاعف برخوردار می‌سازد. حرمت‌خود^۱ یعنی ارزش و احترامی که فرد برای خویش‌تن قایل است (کوپراسمیت، 1967) - یکی از تعیین‌کننده‌های اصلی افکار، عواطف، بازخوردها و رفتارهای شخصی محسوب می‌شود (لیری، لمبور، تردال، 1995). تأثیر متقابل حرمت‌خود و تجربه‌های موفقیت و شکست در زمینه‌های مختلف آموزشی و غیرآموزشی، در پژوهشهای مختلف بررسی و تأیید شده است (پوپ، 1989؛ فرانکن، 1995؛ لیری و همکاران، 1995). کوپراسمیت (1967) با مطالعات وسیع خود در مورد حرمت‌خود به این نتیجه رسید که افراد دارای سطح بالای حرمت‌خود در مقایسه با افراد دارای سطح حرمت‌خود پایین، استرس، اضطراب، درماندگی و نشانه‌های روان‌تنی کمتری دارند و حساسیت کمتری در برابر شکست و انتقاد نشان

2. self- acceptance

3. self-competence

1. self-esteem

در عین حال که همبستگی کمال‌گرایی نوروٹیک با سطوح پایین حرمت‌خود تأیید شده، نشان داده شده است که بین کمال‌گرایی بهنجار و حرمت‌خود بالا رابطه‌ای وجود ندارد (آکوردینو، آکوردینو و اسلی، 2002؛ کمپل و دی‌پائولا، 2002؛ وهس، باردون، جوینز، آبرامسون و هیترتون، 1999). بررسی دقیق‌تر چگونگی رابطه بین دو سازه کمال‌گرایی و حرمت‌خود، مستلزم انجام پژوهش‌های بیشتر است. هدف اصلی پژوهش حاضر، مطالعه نوع رابطه کمال‌گرایی مثبت و منفی با حرمت‌خود در دانش‌آموزان بود. برای تحقق این هدف، دو فرضیه بررسی شد:

- 1 جنین کمال‌گرایی مثبت و حرمت‌خود دانش‌آموزان، همبستگی مثبت وجود دارد.
- 2 جنین کمال‌گرایی منفی و حرمت‌خود دانش‌آموزان، همبستگی منفی وجود دارد.

روش

● **جامعه آماری** این پژوهش عبارت است از کلیه دانش‌آموزان و دیپلمه‌های دختر و پسر پیش‌دانشگاهی رشته‌های علوم انسانی، علوم تجربی و ریاضی شرکت‌کننده در کلاسهای کنکور آموزشگاه پیشگامان

اندیشه تهران. نمونه پژوهش (n=180) به صورت تصادفی و به تعداد مساوی از دانش‌آموزان دختر و پسر سه رشته تحصیلی انسانی، تجربی و ریاضی انتخاب شد. میانگین سن کل دانش‌آموزان، 19/05 سال (دامنه 18-24 سال)؛ میانگین سن دانش‌آموزان پسر، 19/17 سال (دامنه 18-24 سال)؛ و میانگین سن دانش‌آموزان دختر، 18/92 سال (دامنه 18-23 سال) است. پس از توضیحات لازم در مورد اهداف پژوهش و جلب مشارکت و همکاری دانش‌آموزان، ابزارهای **سنجش** در اختیار آنها قرار داده شد. برای ترغیب دانش‌آموزان و افزایش ضریب دقت و صحت پاسخگویی به سؤالی آزمونه‌های پژوهش، به آنها گفته شد که در صورت تمایل می‌توانند با نوشتن نام، شماره داوطلبی و یا شماره تلفن از نتیجه آزمون مطلع شوند؛ درخواستی که با استقبال همه شرکت‌کنندگان در پژوهش مواجه شد. متوسط مدت زمان لازم برای تکمیل پرسشنامه‌ها 40 دقیقه بود.

● پژوهش حاضر، **پژوهشی توصیفی** از نوع همبستگی است؛ و برای **تحلیل** داده‌های آن، از شاخصها و روشهای آماری شامل فراوانی، درصد، میانگین،

نمره‌های 90 نفر از آزمودنیها در دو نوبت با فاصله چهار هفته برای کل آزمودنیها $r=0/86$ ، برای آزمودنیهای دختر $r=0/84$ و برای آزمودنیهای پسر $r=0/87$ محاسبه شد که نشانه پایایی بازآزمایی^۴ رضایتبخش مقیاس است.

اعتبار^۵ مقیاس کمال‌گرایی مثبت و منفی، با محاسبه ضرایب همبستگی بین زیرمقیاسهای آزمون با زیرمقیاسهای پرسشنامه سلامت عمومی^۶ (گلدبرگ، 1972) و مقیاس حرمت‌خود کوپراسمیت (1967)، با روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی آزمون بررسی شد. ضرایب و نتایج به دست آمده، اعتبار مقیاس کمال‌گرایی مثبت و منفی را تأیید کرد (بشارت، 1382).

حرمت‌خود آزمودنیها در این پژوهش، با استفاده از **مقیاس حرمت‌خود کوپراسمیت** (کوپراسمیت، 1967) سنجیده شد. این مقیاس، 58 ماده دارد که به صورت بلی/خیر پاسخ داده می‌شوند. 50 ماده مربوط به چهار زیرمقیاس حرمت‌خود عمومی، خانوادگی، تحصیلی و اجتماعی و 8 ماده مربوط به پرسشهای دروغ‌سنج

انحراف‌معیار، تحلیل واریانس، ضرایب همبستگی و تحلیل رگرسیون استفاده شده است.

● مقیاس کمال‌گرایی مثبت و

منفی^۱ و مقیاس حرمت‌خود

کوپراسمیت^۲، ابزار این پژوهش را تشکیل می‌دهند.

● مقیاس کمال‌گرایی مثبت و

منفی (تری-شورت و همکاران،

1995) یک آزمون 40 سؤالی است که با 20 ماده آن کمال‌گرایی مثبت و با 20 ماده دیگر کمال‌گرایی منفی سنجیده

می‌شود. پرسشها در مقیاس^۵

درجه‌ای لیکرت، کمال‌گرایی

آزمودنیها را از نمره یک تا

نمره پنج در دو زمینه مثبت و

منفی می‌سنجد. حداقل نمره

آزمودنیها در هر یک از

مقیاسهای آزمون 20 و حداکثر

آن 100 است. در فرم فارسی

این پرسشنامه (بشارت، 1382)،

آلفای کرونباخ پرسشهای هر یک

از زیرمقیاسها در یک نمونه

212 نفری از دانشجویان، به

ترتیب 0/90 و 0/87 برای کل

آزمودنیها، 0/91 و 0/88 برای

دانشجویان دختر و 0/89 و 0/86

برای دانشجویان پسر بود که

نشانه همسانی درونی^۳ بالای

مقیاس است. ضرایب همبستگی بین

4. test-retest reliability

5. validity

6. General Health Questionnaire

1. Positive and Negative Perfectionism Scale

2. Coopersmith Self-Esteem Inventory

3. internal consistency

است. نمره حرمت‌خود کلی آزمودنی نیز برحسب مجموع نمره‌های چهار زیرمقیاس آزمون محاسبه می‌شود. ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس حرمت‌خود کوپراسمیت در پژوهش‌های خارجی (فیشر و بیر، 1990؛ کروکر، 1993؛ کوپراسمیت، 1990) و داخلی (پورشافعی، 1371؛ ثابت، 1375؛ ذوالفقاری، 1376) بررسی و تأیید شده است. در این پژوهش، از نمره حرمت‌خود کلی استفاده شده است.

یافته‌ها

(7/39) 34/81 ، برای دانش‌آموزان رشته علوم تجربی (10/05) 67/70 ، (7/77) 51/26 و (7/12) 35/98 و برای دانش‌آموزان رشته ریاضی (9/54) 67/20 ، (8/43) 51/63 و (7/18) 35/71 است. برای تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه‌های پژوهش، ابتدا نتایج تحلیل واریانس دوره‌ها برای مقایسه دانش‌آموزان دختر و پسر در سه رشته علوم انسانی، تجربی و ریاضی برحسب نمره‌های کمال‌گرایی مثبت و منفی و حرمت‌خود بررسی شد. نتایج نشان داد که در مورد هیچ‌یک از اثرهای اصلی و تعاملی متغیرها بین گروه‌ها تفاوت معنادار وجود ندارد (جدول 2).

شاخص‌های مرکزی آزمودنی‌ها در مورد نمره‌های کمال‌گرایی مثبت و منفی و حرمت‌خود در جدول 1 نشان داده شده است. میانگین و

انحراف معیار نمره‌های کمال‌گرایی مثبت، کمال‌گرایی منفی و حرمت‌خود به ترتیب برای دانش‌آموزان پسر (10/07) 67/36 ، (7/62) 50/81 ، (7/15) 35/77 و برای دانش‌آموزان دختر (9/85) 67/21 ، (8/10) 52/65 و (7/29) 35/23 است. میانگین و انحراف معیار این سه متغیر به ترتیب برای دانش‌آموزان رشته علوم انسانی (10/34) 66/96 ، (7/55) 52/30 و

جدول 1: میانگین و انحراف معیار نمره های کمال‌گرایی مثبت، کمال‌گرایی منفی و حرمت‌خود دانش‌آموزان

گروه	شاخص		
	کمال‌گرایی مثبت M(SD)	کمال‌گرایی منفی M(SD)	حرمت‌خود M(SD)
دانش‌آموزان پسر	67/36 (10/07)	50/81 (7/62)	35/77 (7/15)
دانش‌آموزان دختر	67/21 (9/85)	52/65 (8/10)	35/23 (7/29)
علوم انسانی	66/96 (10/34)	52/30 (7/55)	34/81 (7/39)
علوم تجربی	67/70 (10/05)	51/26 (7/77)	35/98 (7/12)
ریاضی	67/20 (9/54)	51/63 (8/43)	35/71 (7/18)
کل	67/28 (9/93)	51/73 (7/89)	35/50 (7/21)

جدول 2: نتایج تحلیل واریانس دوره برای مقایسه دانش‌آموزان دختر و پسر سه رشته تحصیلی علوم انسانی، تجربی و ریاضی برحسب متغیرهای کمال‌گرایی مثبت و منفی و حرمت‌خود

متغیر	شاخص				منبع تغییر
	P	F	MS	Df	
جنس	0/917	0/011	1/089	1	1/089
	0/120	2/435	153/089	1	153/089
	0/617	0/251	13/339	1	13/339
کمال‌گرایی مثبت					
کمال‌گرایی منفی					
حرمت‌خود					
رشته تحصیلی	0/920	0/084	8/422	2	16/844
	0/770	0/262	16/467	2	32/933
	0/656	0/422	22/422	2	44/844
کمال‌گرایی مثبت					
کمال‌گرایی منفی					
حرمت‌خود					
جنس، رشته تحصیلی	0/552	0/596	60/089	2	120/178
	0/694	0/366	23/022	2	46/044
	0/960	0/041	2/156	2	4/311
کمال‌گرایی مثبت					
کمال‌گرایی منفی					
خطا			100/798	174	17538/86
			62/869	174	10939/13
			53/129	174	9244/50
کمال‌گرایی مثبت					
کمال‌گرایی منفی					
حرمت‌خود					
کل				180	832680
				180	492912
				180	236223
کمال‌گرایی مثبت					
کمال‌گرایی منفی					
حرمت‌خود					

به همین دلیل، ابتدا ضرایب همبستگی متغیرهای پژوهش برای دانش‌آموزان دختر و پسر هر سه رشته تحصیلی، روی هم انجام شد. نتایج آزمون همبستگی پیرسون نشان داد که بین نمره کمال‌گرایی مثبت و نمره حرمت‌خود دانش‌آموزان همبستگی مثبت معنادار ($p < 0/001$) و ($r = 0/67$) و بین نمره کمال‌گرایی منفی و نمره حرمت‌خود دانش‌آموزان همبستگی منفی معنادار ($p < 0/001$ ، $r = -0/51$) وجود دارد (جدول 3). سپس، رابطه کمال‌گرایی مثبت و منفی به عنوان متغیرهای پیش‌بین و حرمت‌خود جدول 3: ضرایب همبستگی بین نمره‌های آزمودنیها در مقیاس کمال‌گرایی مثبت و منفی با حرمت‌خود

دانش‌آموزان با متغیرهای کمال‌گرایی مثبت و منفی در جدول 4 ارائه شده است. با توجه به نتایج این تحلیل، میزان F مشاهده شده معنی‌دار است ($p < 0/001$) و 48% واریانس مربوط به حرمت‌خود دانش‌آموزان، با متغیرهای کمال‌گرایی مثبت و منفی تبیین می‌شود ($R^2 = 0/48$). ضرایب رگرسیون هر یک از متغیرهای پیش‌بین نشان می‌دهند که متغیرهای کمال‌گرایی مثبت و منفی می‌توانند واریانس متغیر حرمت‌خود دانش‌آموزان را به صورت معنادار تبیین کنند و ضرایب تأثیر کمال‌گرایی مثبت ($B = 0/403$) و کمال‌گرایی منفی ($B = -0/204$) با توجه به آماره‌های t نشان می‌دهند که با این دو متغیر می‌توان تغییرات مربوط به متغیر حرمت‌خود دانش‌آموزان را با اطمینان 99% پیش‌بینی کرد؛ یعنی افزایش کمال‌گرایی مثبت، باعث افزایش سطح حرمت‌خود و افزایش کمال‌گرایی منفی، باعث کاهش سطح حرمت‌خود دانش‌آموزان می‌شوند. با این یافته‌ها، به ترتیب فرضیه‌های اول و دوم پژوهش تأیید می‌شود.

جدول 4: خلاصه مدل رگرسیون، تحلیل واریانس و مشخصه‌های آماری

متغیر	کمال‌گرایی	
	کمال‌گرایی مثبت	کمال‌گرایی منفی
عزت نفس	1	1
کمال‌گرایی مثبت	0/67 (0/001)	-0/51 (0/001)
کمال‌گرایی منفی	-0/50 (0/001)	0/67 (0/001)
حرمت‌خود	1	1

به عنوان متغیر ملاک در معادله رگرسیون تحلیل شد. نتایج تحلیل واریانس و مشخصه‌های آماری رگرسیون بین حرمت‌خود

رگرسیون حرمتخود بر کمال‌گرایی مثبت و منفی دانش‌آموزان

شاخص							مدل	
<u>SE</u>	<u>R²</u>	<u>R</u>	<u>P</u>	<u>F</u>	<u>Ms</u>	<u>df</u>	<u>SS</u>	
5/200	0/486	0/697	0/000	83/543	2259/70	2	4519/41	رگرسیون
					27/048	177	4787/56	باقیمانده

شاخص					متغیر
<u>P</u>	<u>t</u>	<u>Beta</u>	<u>SEB</u>	<u>B</u>	
0/000	8/860	0/556	0/046	0/403	کمال‌گرایی مثبت
0/000	-3/564	0/223	0/057	-0/204	کمال‌گرایی منفی

مثبت و حرمتخود تأیید نشده است (آکوردینو، آکوردینو و اسلنی، 2002؛ کمپل و دی‌پائلو، 2002؛ وهس و همکاران، 1999)، مطابقت ندارد.

چند تبیین احتمالی برای این نتایج مطرح می‌شود:

- طبق نظر سونستروم و مورگان (1989) و سونستروم و همکاران (1991)، احساس «شایستگی شخصی» و «خویشتن‌پذیری»، تعیین‌کننده سطح کلی حرمتخود محسوب می‌شوند. کمال‌گرایی مثبت و بهنجار به فرد امکان می‌دهد که بتواند با وجود معیارهای بالا، محدودیتهای شخصی و محیطی را واقع‌بینانه بپذیرد و متناسب با قابلیت‌های شخصی، موفقیت و احساس رضایت را تجربه کند (بلت، 1995؛ هماچک،

بحث و تفسیر

نتایج پژوهش نشان داد که بین کمال‌گرایی مثبت و حرمتخود دانش‌آموزان، همبستگی مثبت معنادار و بین کمال‌گرایی منفی و حرمتخود دانش‌آموزان، همبستگی منفی معنادار وجود دارد. این نتایج با آن دسته از یافته‌های پژوهشی که در آنها وجود رابطه‌ای مشابه بین متغیرهای فوق تأیید شده است (اسلنی و همکاران، 2001؛ بلت، 1995؛ برنز، 1980؛ پارکر، 1997؛ رایس، اشی و اسلنی، 1998؛ هماچک، 1978)، در هر دو زمینه کمال‌گرایی مثبت و منفی مطابقت می‌کند؛ اما با دسته‌ای دیگر از یافته‌ها که در آنها چنین رابطه‌ای بین کمال‌گرایی

1978). تجربه موفقیت و احساس رضایت با افزایش سطوح احساس شایستگی شخصی، سطح حرمت‌خود را بالا می‌برد؛ برعکس، کمال‌گرایی منفی و نوروٹیک، که از سویی، برحسب معیارهای دست‌نیافتنی و کامل شخصی و از سوی دیگر، براساس عدم رضایت و انتقادگری مستمر از عملکرد شخصی، معین می‌شود (برنز، 1980؛ فروست و همکاران، 1990؛ هم‌چک، 1978)، احتمال تجربه موفقیت و احساس رضایت را به شدت کاهش می‌دهد. این تجربه‌های ناخوشایند، احساسات عدم شایستگی شخصی را بر فرد تحمیل می‌کنند و از این طریق حرمت‌خود را کاهش می‌دهند.

● برخلاف متغیر «شایستگی شخصی» که تحت تأثیر سطح «قابلیت شخصی»^۱ قرار دارد (بندورا، 1986؛ سونستروم و مورگان، 1989؛ سونستروم و همکاران، 1991)، «خویشتن‌پذیری»، به عنوان احترام فرد به خود در برابر خطاهای انجام‌شده (وایلی، 1979)، به فرد کمک می‌کند که صرف‌نظر از موفقیت یا شکست، به خود احترام بگذارد. این وضعیت که با کمال‌گرایی مثبت مطابقت می‌کند، باعث افزایش سطح

حرمت‌خود می‌شود، درحالی‌که کمال‌گرایی منفی و نوروٹیک با انعطاف‌ناپذیری در برابر شکستها و خطاها از یکسو، و خود انتقادگری^۲ و ارزشیابیهای منفی بعد از شکستها و خطاها از سوی دیگر (برنز، 1980؛ فروست و همکاران، 1990؛ هم‌چک، 1978)، خویشتن‌پذیری را تضعیف می‌کند، کاهش احترام و سطح حرمت‌خود را در پی دارد.

● علاوه بر دو متغیر تعیین‌کننده پیش‌گفته - یعنی «شایستگی شخصی» و «خویشتن‌پذیری»- همبستگیهای گزارش‌شده بین کمال‌گرایی و اختلالهای روانشناختی شامل اختلالهای خلقی (استرامن، 1989؛ بشارت، 1381؛ کارور، لوی، کهل و گانلن، 1988؛ هویت و دیک، 1986؛ هویت و فلت 1991b)، اختلالهای اضطرابی (آنتونی، پاردون، هاتا و سوینسون، 1998؛ استرامن، 1989؛ بشارت، 1381؛ جاستر و همکاران، 1996؛ فروست و استکتی، 1997)، اختلالهای شخصیتی (هویت و فلت، 1991a، 1991b)، و مشکلات بین‌شخصی (بشارت، 1383؛ هیل، زول و تورلینگتون، 1997)، نتایج پژوهش حاضر را تبیین می‌کنند. کمال‌گرایی منفی و

نوروتیک از طریق تشکیل یا تشدید هریک از نشانه‌ها، اختلالها و مشکلات فوق‌الذکر، سطح حرمت‌خود را کاهش می‌دهد؛ پدیده‌ای که برحسب کمال‌گرایی مثبت، معکوس خواهد شد و سطح حرمت‌خود را افزایش خواهد داد (بلت، 1995؛ فروست و همکاران، 1990؛ فلت، هویت، بلانک اشتین و کلدن، 1991؛ فلت، هویت، بلانک اشتین و اوبراین، 1991).

● در مورد تفاوت یافته‌های پژوهش حاضر با نتایج بعضی از پژوهش‌ها که نشان داده‌اند بین کمال‌گرایی بهنجار و حرمت‌خود بالا رابطه‌ای وجود ندارد (آکوردینو، آکوردینو و اسکئی، 2002؛ کمپل و دی‌پائولا، 2002؛ ولس و همکاران، 1999)، علاوه بر تفاوت‌های معمول در زمینه نمونه‌های پژوهش و ابزار سنجش، می‌توان به تمایز رگه - حالت حرمت‌خود استناد کرد. حرمت‌خود می‌تواند به‌عنوان یک «رگه¹» بیانگر بازخورد اساسی فرد در رابطه با ارزش و اهمیت شخصی باشد (بلاسکوویچ و توماکا، 1991؛ کوپراسمیت، 1967)؛ یا به‌عنوان یک «حالت²» در نظر گرفته شود که در پاسخ به شرایط و موقعیت‌ها متغیر خواهد بود (هیتوتون و پولیوی،

1. trait
2. state

(1991). براساس این تمایز، همبستگی‌های همسان گزارش شده در کلیه پژوهش‌ها در رابطه بین کمال‌گرایی منفی و سطح پایین حرمت‌خود می‌توانند به‌طور هماهنگ برحسب هر یک از دو نوع حرمت‌خود رگه یا حالت تبیین شوند، در حالیکه در همبستگی‌های ناهمسان گزارش شده در پژوهش‌های مختلف در تأیید یا عدم تأیید رابطه بین کمال‌گرایی مثبت و سطح بالای حرمت‌خود این هماهنگی وجود ندارد. تأیید همبستگی بین دو متغیر در پژوهش‌ها ممکن است در رابطه با حالت حرمت‌خود باشد، در حالیکه عدم تأیید همبستگی بین دو متغیر در پژوهش‌های دیگر ممکن است در رابطه با رگه حرمت‌خود باشد و برعکس. جزئیات تفسیرهای دوگانه مذکور، فراتر از اهداف پژوهش حاضر است و بررسی آنها مستلزم پژوهش‌های بیشتر با اهداف اختصاصی در این زمینه است. جامعه آماری و نوع پژوهش، محدودیتهایی را در زمینه تعمیم یافته‌ها، تفسیرها و اسنادهای علت‌شناختی دو متغیر مورد بررسی، مطرح می‌کنند که باید در نظر گرفته شوند. فرم ایرانی مقیاس کمال‌گرایی مثبت و منفی نیز در مورد دانشجویان اعتباریابی شده و برای نخستین

Antony, M. M., Purdon, C. L., Huta, V. & Swinson, R. P. (1998). Dimensions of perfectionism across the anxiety disorders. *Behavior Research and Therapy*, 36, 1143- 1154.

Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Blascovich, J., & Tomaka, J. (1991). Measures of self-esteem. In J. P. Robinson, P. R. Shaver, & L. S. Wrightsman (Eds.), *Measures of personality and social psychology attitudes* (pp. 115-160). San Diego, CA: Academic Press.

بار در این پژوهش در جامعه دانش‌آموزی مورد استفاده قرار گرفته است. این محدودیت نیز به نوبه خود احتیاط‌هایی را بر یافته‌ها و تفسیرهای پژوهش حاضر تحمیل می‌کند.

منابع

بشارت، م. ع. (1381). ابعاد کمال‌گرایی در بیماران افسرده و مضطرب. *مجله علوم روانشناختی*، شماره 3، 248-263.

بشارت، م. ع. (1382). قابلیت اعتماد (پایایی) و درستی (اعتبار) مقیاس کمال‌گرایی مثبت و منفی. *مجله علوم روانشناختی*، شماره 8، 346-359.

بشارت، م. ع. (1383). بررسی رابطه ابعاد کمال‌گرایی و مشکلات بین شخصی در دانشجویان. *مجله دانش‌ور رفتار*، زیر چاپ.

پورشافعی، ه. (1371). بررسی رابطه عزت نفس با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان سال سوم متوسطه. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. تهران: دانشگاه تربیت معلم.

ثابت، م. (1375). نرم‌یابی تست عزت نفس کوپراسمیت در مدارس راهنمایی مناطق 19گانه تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. تهران: دانشگاه علامه طباطبائی.

ذوالفقاری، ا. (1376). بررسی روایی، اعتبار و نرم‌یابی پرسشنامه عزت نفس کوپراسمیت در دبیرستان‌های اصفهان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. تهران: دانشگاه تهران.

Accordino, D. B., Accordino, M. P., & Slaney, R. B. (2002). An investigation of perfectionism, mental health, and achievement motivation in adolescents. *Psychology, in the Schools*, 37, 535-545.

- & Neubauer, A. L., (1993).** A comparison of two measures of perfectionism. *Personality and Individual Differences*, 14, 119-126.
- Frost, R. O., Marten, P., Lahart, C., & Rosenblate, R. (1990).** The dimensions of perfectionism. *Cognitive Therapy and Research*, 14, 449-468.
- Frost, R.O., & Steketee, G. (1997).** Perfectionism in obsessive-compulsive disorder patients. *Behavior Research and Therapy*, 35, 291-296.
- Goldberg, D. P. (1972).** *The detection of psychiatric illness by questionnaire*. Maudsley Monograph, 21. Oxford: Oxford University Press.
- Hamachek, D. E. (1978).** Psychodynamics of normal and neurotic perfectionism. *Psychology*, 15, 27-33.
- Heatherton, T. F., & Polivy, J. (1991).** Development and validation of a scale for measuring self-esteem. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60,895-910.
- Hewitt, P. L., & Flett, G. L. (1991a).** Perfectionism in the self and social contexts: conceptualization, assessment and association with psychopathology. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60,456-470.
- Hewitt, P. L., & Flett, G. L. (1991b).** Dimensions of perfectionism in unipolar depression. *Journal of Abnormal Psychology*, 100, 98-101.
- Hewitt, P. L., & Dyck, D. G. (1986).** Perfectionism, stress, and vulnerability to depression, *Cognitive Therapy and Research*, 10, 137-142.
- Hill, R. W., Zrull, M. C., & Turlington, S. (1997).** Perfectionism and interpersonal problems. *Journal of Personality Assessment*, 69, 81-103.
- Juster, H. R., Heimberg, R. G., Frost, R. O., Holt, C. S., Mattia, J. I., & Faccenda, K. (1996).** Social phobia and perfectionism. *Personality and Individual Differences*, 21, 403-410.
- Leary, M. R., Tambor, E. S., Terdal, S. K., & Downs, D. L. (1995).** Self-esteem as an interpersonal monitor: the sociometer hypothesis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68,518-530.
- Parker, W. D. (1997).** An empirical typology of per-
- Blatt, S. J. (1995).** The destructiveness of perfectionism: implications for the treatment of depression. *American Psychologist*, 50, 1003-1020.
- Burns, D. D. (1980).** The perfectionist's script for self-defeat. *Psychology Today*, 14, 34 -52.
- Campbell, J. D., & DiPaula, A. (2002).** Perfectionistic self-beliefs: their relation to personality and goal pursuit. In G. L. Flett & P. L. Hewitt (Eds.), *Perfectionism: theory, research and treatment* (pp. 181-198). Washington, DC: American Psychological Association.
- Carver, C. S., LaVoie, L., Kuhl, J., & Ganellen, R. J. (1988).** Cognitive concomitants of depression: A further examination of the roles of generalization, high standards, and self-criticism. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 7,350-365.
- Coopersmith, S. (1967).** *The antecedents of self-esteem*. San Francisco: Freeman.
- Coopersmith, S. (1990).** *Manual of SEI*. Conrulling Psychologist Press, Inc.
- Crocker, J. (1993).** Memory for information about others effect of self-esteem and performance feedback. *Journal of Research in Personality*, 27.
- Davis, C. (1997).** Normal and neurotic perfectionism in eating disorders: an interactive model. *International Journal of Eating Disorders*, 22, 421-426.
- Fisher, D., & Beer, I. (1990).** Codependency and self-esteem among high school students. *Psychological Reports*, 66(3), 1001.
- Flett, G. L., Hewitt, P. L., Blankstein, K. R., & Kolden, S., (1991).** Dimensions of perfectionism and irrational thinking. *Journal of Rational-Emotive and Cognitive Behavior Therapy*, 9,185-201.
- Flett, G. L., Hewitt, P. L., Blankstein, K. R., & O'Brien, S. (1991).** Perfectionism and learned resourcefulness in depression and self-esteem. *Personality and Individual Differences*, 12, 61-68.
- Franken, R. (1995).** *Human motivation*. California: Cole Publishing Company.
- Frost, R. O., Heimberg, R. G., Holt, C. S., Mattia, J. I.,**

Personality Assessment, 56, 348-364.

Sonstroem, R. J. & Morgan, W. P. (1989). Exercise and self-esteem: rationale and model. *Medicine and Science in Sports and Exercise*, 21, 329-337.

Terry-short, L. A., Owens, R. G., Slade, P. D., & Dewey, M. E. (1995). Positive and negative perfectionism. *Personality and Individual Differences*, 18, 663-668.

Vohs, K. D., Bardone, A. M., Joiner, Jr. T. E., Abramson, L. Y., Heatherton, T. F. (1999). Perfectionism, perceived weight status, and self-esteem interact to predict bulimic symptoms: A model of bulimic symptom development. *Journal of Abnormal Psychology*, 108, 695- 700.

Wylie, R. C. (1979). *The self-concept. Vol. 2. Theory and research on selected topics* (rev. ed.). Lincoln: University of Nebraska Press.

fectionism in academically talented children. *American Educational Research Journal*, 34, 545-562.

Pope, A. W. (1989). *Self-esteem enhancement with children and adolescents*. New York: Pergamon Press.

Rice, K. G., Ashby, J. S., & Slaney, R. B. (1998). Self-esteem as a mediator between perfectionism and depression: a structural equations analysis. *Journal of Counseling Psychology*, 45, 304 -314.

Slaney, R. B., Rice, K. G., Mobley, M., Trippi, J., & Ashby, J. S. (2001). The revised almost perfect scale. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 34, 130 -145.

Sonstroem, R. J., Harlow, L. L., Gemma, L. M., & Osborne, S. (1991). Test of structural relationships within a proposed exercise and self-esteem model. *Journal of*